

BÁO CÁO CỦA NHÓM CÔNG TÁC QUẢN TRỊ VÀ LIÊM CHÍNH

*Chuẩn bị bởi
Nhóm Công tác Quản trị & Liêm chính*

Năm 2016 là một năm đầy ý nghĩa đối với Việt Nam cả về chính trị và thương mại. Đáng chú ý nhất là những thay đổi trong bộ máy lãnh đạo của Chính phủ và việc ký kết các thỏa thuận thương mại quan trọng và toàn diện. Do sự tăng trưởng và hội nhập kinh tế tiếp diễn một cách nhanh chóng, Diễn Đàn Doanh Nghiệp Việt Nam (VBF) cũng phải tăng cường những nỗ lực để thúc đẩy sự minh bạch, quản trị tốt và liêm chính như một phương tiện hỗ trợ và chuẩn bị cho Việt Nam các thực tiễn quốc tế tốt nhất. Nhóm Công Tác Quản Trị và Liêm Chính VBF (G&I WG) chú trọng giải quyết các vấn đề về tổ chức và cơ cấu để thúc đẩy một môi trường kinh doanh bình đẳng và bền vững và nhằm hỗ trợ Chính phủ thực hiện việc này thông qua quy định và việc thực thi. Mục đích chung là nhằm cải thiện khả năng cạnh tranh của khối tư nhân ở Việt Nam, xây dựng một sân chơi bình đẳng và hỗ trợ các doanh nghiệp vừa và nhỏ để có thể cạnh tranh trong khu vực và quốc tế.

Các vấn đề về chuỗi cung ứng

Một lĩnh vực trọng tâm đối với phần lớn cộng đồng doanh nghiệp mà Nhóm Công tác G&I có thể đóng vai trò có liên quan đến sự hội nhập và hiệu quả của chuỗi cung ứng. Xuất khẩu đóng một vai trò quan trọng trong sự tăng trưởng kinh tế của Việt Nam và việc cải thiện các điều kiện cho chuỗi cung ứng và hiệu quả của chuỗi cung ứng là rất quan trọng để tăng cường năng lực xuất khẩu và các lợi thế cạnh tranh, đặc biệt trong bối cảnh các điều kiện thương mại quốc tế ngày càng phức tạp và nghiêm ngặt đã được thỏa thuận trong các hiệp định thương mại hiện nay. Việt Nam đã ký kết một số hiệp định thương mại quan trọng mang đến cả cơ hội và thách thức trong việc thực hiện các nguyên tắc liên quan đến xuất xứ và cập nhật những thực tiễn tốt nhất giúp tăng giá trị cho chuỗi cung ứng của các công ty sản xuất đa quốc gia, đặc biệt trong chuỗi cung ứng nông nghiệp, điện tử, dệt may và công nghệ cao. Trong một hội thảo liên quan đến việc hỗ trợ cho các chuỗi cung ứng tại Việt Nam vào tháng 10 năm 2016, Tổ chức Tài chính Quốc tế (IFC) đã lưu ý rằng tỉ lệ 21% các doanh nghiệp Việt Nam tham gia chuỗi cung ứng toàn cầu là tương đối thấp so với Thái Lan 30% và Malaysia 46%. Trên thực tế, số lượng các doanh nghiệp Việt Nam tham gia vào chuỗi cung ứng toàn cầu bị hạn chế do một số yếu tố. Cục Phát triển Doanh nghiệp của Bộ Kế hoạch và Đầu tư gần đây đã ghi nhận rằng các doanh nghiệp vừa và nhỏ của Việt Nam (DNVVN) gặp khó khăn trong việc tiếp cận với sự hỗ trợ tài chính là do sự thiếu minh bạch trong hoạt động của mình. Theo khảo sát của Ngân hàng Thế giới, sự thiếu minh bạch là một trong những lý do tại sao có tới 50% các DNVVN bị từ chối khi tìm kiếm nguồn tài chính cho các hoạt động của chuỗi cung ứng, trong khi tỉ lệ này chỉ là 10% với các công ty đa quốc gia.

Một nhân tố quan trọng trong việc thiếu minh bạch đã được chứng minh trong một khảo sát gần đây của Viện Quản lý Kinh tế Trung ương cho thấy hơn 40% các DNVVN đã phải thực hiện các khoản thanh toán không chính thức cho các cơ quan Chính phủ trong quá trình hoạt động kinh doanh. Các khoản thanh toán bằng tiền mặt không được hạch toán với tính chất như trên là một trong những lý do nhiều doanh nghiệp Việt Nam duy trì sổ sách kế toán riêng biệt và vì vậy cũng là nguyên nhân tại sao những tổ chức cho vay thiếu tin tưởng và phải chịu chi phí thẩm định cao hơn mức bình thường khi đưa ra quyết định cho vay.

Nghiên cứu cũng chỉ ra rằng tham nhũng hạn chế sự tăng trưởng kinh tế, và đặc biệt gây tổn hại đến thương mại quốc tế. Điều này đặt ra vấn đề là làm thế nào để nâng cao tính minh bạch trong hoạt động của các công ty tại Việt Nam và tăng cường khả năng tham gia và đóng góp giá trị vào chuỗi cung ứng toàn cầu; một phần cơ bản của việc tiếp cận với những lợi ích mà Chính phủ

Việt Nam đã đàm phán rất khó đạt được trong các giao dịch thương mại quốc tế. Nói một cách đơn giản, khi các doanh nghiệp ngày càng trở nên minh bạch, họ càng có nhiều cơ hội để tiếp cận với sự hỗ trợ tài chính và có được những hợp đồng cần thiết để tham gia và có khả năng thu lợi trong chuỗi cung ứng toàn cầu. Trong nỗ lực này, cả doanh nghiệp và Chính phủ đều đóng vai trò quan trọng, trong đó Chính phủ chịu trách nhiệm về thực thi chính sách và quy định nhằm khuyến khích, tạo điều kiện và cho phép sự minh bạch hơn.

Rõ ràng, Chính phủ đang từng bước tăng cường các sáng kiến để giải quyết và chống tham nhũng. Thủ tướng Chính phủ đã ban hành Chỉ thị 12 /CT-TTg ngày 28 tháng 4 năm 2016 để chỉ đạo tăng cường công tác phát hiện và xử lý các vụ việc có liên quan đến tham nhũng và hướng dẫn các Bộ, Ủy ban Nhân dân các tỉnh thành và Thanh tra Chính phủ phối hợp đấu tranh chống tham nhũng. Tuy nhiên, theo khảo sát PCI về các khoản chi trả không chính thức, quan niệm về tham nhũng vẫn mang tính chất cổ thủ và có chiều hướng gia tăng tại Việt Nam.

Chúng tôi vui mừng nhận thấy rằng Chính phủ hiện đang trong quá trình soạn thảo luật để hỗ trợ các DNVVN, trong đó sẽ áp dụng các biện pháp toàn diện để hỗ trợ các DNVVN thông qua việc thiết lập các chính sách đồng bộ và các chương trình hỗ trợ DNVVN. Bản dự thảo luật mới nhất cho thấy Dự thảo Luật này sẽ giải quyết các vấn đề liên quan đến việc cải thiện môi trường kinh doanh, tiếp cận các nguồn hỗ trợ tài chính, các chính sách ưu đãi thuế thu nhập doanh nghiệp, hỗ trợ công nghệ và thúc đẩy mở rộng thị trường. Hy vọng rằng, khi được thông qua, luật này sẽ giúp gia tăng cơ hội cho các DNVVN để tăng cường vai trò của mình trong chuỗi cung ứng toàn cầu. Đây được xem là một phần quan trọng trong chiến lược nâng cao sự hội nhập giữa các công ty trong nước, công ty có vốn đầu tư nước ngoài và công ty 100% vốn nước ngoài tham gia đưa hàng hóa ra thị trường.

Nhóm Công tác G&I tin tưởng rằng các biện pháp bổ sung có ý nghĩa và thiết thực sẽ được thực hiện. Chẳng hạn, chúng tôi không nhận thấy có bất kỳ quy định nào cho phép sử dụng thanh toán phi tiền mặt khi sử dụng các dịch vụ của Chính phủ. Việc sử dụng công nghệ thông tin nhằm tạo điều kiện thực hiện các khoản thanh toán này và tự động hóa hơn nữa một số quy trình là những phương thức khác để cải thiện môi trường kinh doanh. Tương tự, các dịch vụ thủ tục nhanh gọn (fast track service) được ủy quyền - tương tự như các dịch vụ đã được sử dụng tại các quốc gia khác - có thể được áp dụng một cách hợp pháp để giải quyết yêu cầu chi trả các khoản phí bồi tron dựa trên hóa đơn cho cán bộ Nhà nước nhằm đẩy nhanh hoặc cho phép thực hiện một số dịch vụ trong phạm vi ảnh hưởng của họ. Cần nghiên cứu và xem xét cẩn thận các hệ thống thu phí và tiền phạt đã được sử dụng trên toàn cầu và tạo ra tác động tích cực, để áp dụng và giúp giảm thiểu các nguồn thu từ tham nhũng.

Một vấn đề quan ngại khác là môi trường pháp lý trao quyền quyết định quá nhiều cho Chính phủ, khiến cho khối doanh nghiệp tư dễ gặp phải tổn hại do khả năng sử dụng các mối quan hệ và các khoản chi trả để đảm bảo cho việc cấp phép hoặc phê duyệt dự án. Chính phủ các nước thường hiếm khi thành công trong việc lựa chọn bên thắng và thua dài hạn về mặt kinh tế và thật éo le cho một quốc gia khi mà các quyết định được đưa ra dựa trên tình hữu nghị, mối quan hệ, hoặc các khoản chi trả không chính thức cho một số cá nhân. Để giải quyết vấn đề này, chúng tôi kêu gọi Chính phủ tiếp tục xem xét các thực tiễn quốc tế tốt nhất và phối hợp với các Bộ và doanh nghiệp sở hữu Nhà nước tại tất cả các cấp thiết lập các giới hạn rõ ràng hơn giữa các quy định và sự tham gia về mặt kinh tế.

Đối với bản thân các doanh nghiệp, để tham gia vào chuỗi cung ứng toàn cầu, họ cần phải sẵn sàng và có khả năng thích nghi và đáp ứng các tiêu chuẩn quốc tế, kể cả về các hoạt động minh bạch và nền quản trị doanh nghiệp tốt. Sự minh bạch này được chứng minh không chỉ thông qua các sổ sách kế toán trong sạch và chính xác mà còn cả việc áp dụng và thực hiện các chính sách và quy tắc ứng xử nội bộ đáp ứng phạm vi ngày càng rộng của pháp luật chống tham nhũng

và liêm chính toàn cầu mà có ảnh hưởng đến các công ty ở Việt Nam, ngay cả khi nó không chi phối trực tiếp các công ty đó. Về vấn đề này, Nhóm Công tác G&I xin lưu ý rằng Bộ luật Hình sự năm 2015 đã đưa vào một loại tội danh mới về việc duy trì hai hoặc nhiều sổ sách kế toán, và khái niệm về hối lộ trong kinh doanh của khối tư nhân, phù hợp với pháp luật trong thẩm quyền xét xử quốc tế, bao gồm phần lớn thẩm quyền xét xử trong khối ASEAN. Đây là một bước quan trọng để thúc đẩy một thị trường trong sạch và lành mạnh mặc dù việc thực hiện và thi hành các tội danh mới này sẽ được giám sát một cách cẩn thận. Hi vọng rằng những khía cạnh này của Bộ luật Hình sự mới sẽ vẫn được giữ nguyên sau khi hoãn thời gian có hiệu lực của luật đó vào đầu năm nay.

Để hiệu quả hơn, chúng tôi đề xuất nhanh chóng xóa bỏ các khác biệt quan trọng còn tồn tại giữa Chuẩn mực Kế toán Việt Nam (VAS) và Chuẩn mực Báo cáo Tài chính Quốc tế (IFRS). Những khác biệt này tác động tiêu cực đến các nhà đầu tư, chi phí và hoạt động của doanh nghiệp khi mà họ thường phải tuân thủ cả hai Chuẩn mực này. Việc Việt Nam hội nhập vào chuỗi cung ứng toàn cầu đòi hỏi sự kết hợp toàn diện của VAS với IFRS.

Các hoạt động và khuyến nghị bổ sung của Nhóm Công tác G&I

Nhóm Công tác G&I WG đã tham gia vào nhiều sáng kiến khác nhau nhằm giúp chỉ ra rằng việc kinh doanh trong sạch và minh bạch là phương thức kinh doanh tốt và đóng vai trò hỗ trợ phát triển chính sách và các sáng kiến lập pháp. Chúng tôi luôn cố gắng hỗ trợ và giúp đỡ cả khối nhà nước và khối tư nhân để xác định và theo đuổi các chiến lược thực tiễn, hướng đến kết quả nhằm đạt được mục đích đó. Chính tôi coi vai trò của chúng tôi là tương giao với tất cả các Nhóm Công Tác VBF khác và dự định sẽ phối hợp thêm với từng nhóm để xây dựng và thực hiện các chiến lược thực tiễn. Với các vấn đề khác, chúng tôi tích cực đóng góp ý kiến để hỗ trợ hình sự hóa việc hối lộ trong khối tư nhân, tăng thêm các yêu cầu về các vấn đề về thanh toán phi tiền mặt để giảm thiểu các giao dịch cần gặp mặt trực tiếp, giúp đem lại sự minh bạch tốt hơn cho môi trường kinh doanh.

Chúng tôi đang phối hợp với tổ chức Hướng tới Minh bạch (Towards Transparency) tiến hành một nghiên cứu về kinh nghiệm của các công ty gặp phải các rủi ro trong thực tiễn kinh doanh tại Việt Nam. Mục đích là để cung cấp một bức tranh phác họa về mức độ và bản chất các kinh nghiệm đối với các hoạt động rủi ro cao của các doanh nghiệp nước ngoài và doanh nghiệp FDI tại Việt Nam nhằm làm nổi bật các lĩnh vực có rủi ro lớn, giúp các công ty phát triển chính sách và thực tiễn để giải quyết các vấn đề rủi ro và nói chung chỉ ra các thách thức hàng ngày mà các nhà đầu tư đối mặt khi thực hiện kinh doanh tại Việt Nam. Chúng tôi sẽ trình bày báo cáo đó với VBF và mong muốn được đối thoại với Thanh tra Chính phủ và các cơ quan khác có liên quan để xác định những thay đổi tích cực có thể đạt được.

Chúng tôi nhận ra rằng, ngoài nỗ lực của các nhóm thuộc khối nhà nước và khối tư nhân, việc tham gia tích cực của cộng đồng đóng một vai trò rất quan trọng. Nếu có thể, Nhóm Công tác G&I mong muốn đóng góp nhằm giúp đảm bảo có sự nhận thức và kiến thức tổng quát hơn về các vấn đề và hỗ trợ các vùng và các tỉnh đang tìm kiếm thông tin và tham gia vào cộng đồng và nhằm đạt được các kết quả cụ thể. Tham nhũng là một vấn đề toàn cầu và Nhóm Công tác G&I hy vọng có thể đóng góp ý kiến và giải pháp mà Chính phủ đang hướng đến cùng với những thực tiễn quốc tế tốt nhất và những hệ thống thành công trên toàn cầu.